

The Effectiveness of the of Sexual Training Educational Program on Sexual Knowledge and Gender Identity in Female Students

Borzoo Amirpour¹, Marzieh Mashalpourfard^{*2}, Fariba Adib³

1. Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran.

3. MA in General Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran.

Citation: Amirpour, B., Mashalpourfard, M., & Adib, F. (2022). The effectiveness of the of sexual training educational program on sexual knowledge and gender identity in female students. *Journal of Woman and Culture*, 14(54), 93-106.
 DOR: 20.1001.1.20088426.1401.14.54.8.5

ARTICLE INFO

Received: 09.09.2022

Accepted: 23.11.2022

Corresponding Author:

Marzieh Mashalpourfard

Email:

Mashalpour.m@pnu.ac.ir

Keywords:

Educational sexual training
Sexual knowledge
Gender identity

Abstract

The purpose of the present study was to investigate the effectiveness of the sexual training education program on the sexual knowledge and gender identity of female students of secondary school in Andimeshk city. The statistical population subsumed all the female students of the secondary schools. The sampling procedure was multi stage cluster method. A sample of 60 female students (two classes) was randomly assigned to two experimental (30) and control (30) groups. Data were collected via implementing the Role Identity Questionnaire In Different Cultures of Schertz et al (2008), the Sexual Knowledge and Attitude Scale of Farajnia et al (2014) and the Educational Package of Sexual Training Based on Iranian Culture of Hosseini Rostamie (2019). The research method was experimental with pretest-posttest and a 1-month follow-up design. Then the subjects of the experimental group received 8 sessions of 90 minutes of the educational program of sexual training and the control group did not receive any intervention. The data were analyzed by applying multivariate analysis of covariance(MANCOVA). The results indicated significant increase in the mean of sexual knowledge and gender identity in the experimental group compared to the control group in the post-test phase ($p \leq 0.001$). Based on the evidence of this study, the educational program used in this study could be used to enhance the sexual knowledge and gender identity of teenage girl students.

Extended abstract

Introduction: Adolescents, in the process of growing towards independence and adulthood, have an increasing desire to experience and test limits, among which is the experience of performing risky behaviors that may have unfortunate consequences for them. Sexual education training and friendly interactions with teenagers are very effective in forming a correct moral attitude in them and helps them adapt to the norms and values of society as well as protection and prevention against various problems. Sexual education is a set of trainings and creating situations and contexts that acquaints a person with the guidance and adjustment of instinct and protects him from sexual deviation and slippage by providing grounds for the development of his social, moral and cultural personality. Sexual education refers to the teaching of information related to sexual health and hygiene, sexual behaviors and their effects on a person's sexual health, which may be taught by school teachers or related training classes, which, of course, are related to culture, values, and age. And the sexual experience of the participants is proportional. It is very necessary to have a set of correct sexual information and knowledge during adolescence; research findings show that sexual education has an effect on improving sexual knowledge. In addition to taking care of children, the beginning of education will be accompanied by positive reinforcement of gender and acceptance of gender identity in children. And sexual education is effective on the formation of a healthy sexual identity. In the process of identification, the teenager discovers who and what he is through self-knowledge. From the beginning of childhood, when a person becomes aware of his gender and follows gender roles and rules, the formation of gender identity also begins. Therefore, gender identity is formed over time in the process of socialization and interaction with other people, in this way, a teenager with a sense of being a woman conveys his perspective to others with a sense of femininity, and a teenage boy who considers himself a man conveys his point of view to others in a masculine way. Behaves Sex education is effective on understanding and describing teenagers about sexual issues, reproductive health experiences and people's performance in this field. Correct knowledge and life skills prevent risky behaviors during adolescence. According to the mentioned materials and the important role of having correct sexual knowledge and healthy sexual identity in the physical and mental health of adolescents, the present research intends to address the issue of whether sex education is effective on sexual identity and sexual knowledge of adolescents. So the purpose of the present study was to investigate the effectiveness of the sexual training education program on the sexual knowledge and gender identity of female students of secondary school in Andimeshk city.

Method: The statistical population subsumed all the female students of the secondary schools. The sampling procedure was multi stage cluster method. A sample of 60 female students was randomly assigned to two experimental (30) and control (30) groups. Data were collected via implementing the Role Identity Questionnaire In Different Cultures of Schertz et al (2008), the Sexual Knowledge and Attitude Scale of Farajnia et al (2014) and the Educational Package of Sexual Training Based on Iranian Culture of Hosseini Rostamie (2019). The research method was experimental with pretest-posttest and a 1-month follow-up design. Then the subjects of the experimental group received 8 sessions of 90 minutes of the educational program of sexual training and the control

group did not receive any intervention. The data were analyzed by applying multivariate analysis of covariance(MANCOVA).

Results: The results indicated significant increase in the mean of sexual knowledge and gender identity in the experimental group compared to the control group in the post-test phase ($p \leq 0.05$). Based on the evidence of this study, the educational program used in this study could be used to enhance the sexual knowledge and gender identity of teenage girl students.

Conclusions: Sexual curiosities will arise in the mind of every child and teenager growing naturally, and ignorance and the inability to understand the answers to questions would cause them to get confused in the field of sexual issues or to gather information from wrong sources. Therefore, sex education is a method to prevent and keep children safe. Research findings showed that educational interventions were an effective factor in the formation of sexual identity, knowledge and sexual attitudes of the teenager students. By increasing parents' knowledge of the adolescents, it would help to improve relationships and increase their physical and mental health. Based on the evidence of this study, the educational program used in this study could be used to enhance the sexual knowledge and gender identity of teenage female students.

Authors Contributions: Dr. Barzou Amirpour: designing the general framework, analyzing the content and editing the article. Dr. Marzieh Meshaal Porfard: general design of the article, ideation and editing and responsible author. Fariba Adib: general design of the article and editing of the article. All authors reviewed and approved the final manuscript.

Acknowledgments: The authors sincerely appreciate the education department of Andishmak and especially the dear students who attended the meetings regularly and patiently.

Conflict of Interest: The authors declared there are no conflicts of interest this article.

Funding: This article did not receive any financial support.

کارآمدی برنامه آموزش تربیت جنسی بر دانش جنسی و هویت جنسی دانش آموزان دختر

برزو امیرپور^۱، مرضیه مشعل پورفرد^{۲*}، فریبا ادیب^۳

۱. استادیار، گروه روان شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۲. استادیار، گروه روان شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۳. کارشناسی ارشد، گروه روان شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین کارآمدی برنامه آموزش تربیت جنسی بر دانش جنسی و هویت جنسی دانش آموزان دختر متوسطه اول شهر اندیمشک بود. جامعه آماری کلیه دانش آموزان دوره متوسطه اول بود. با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای، ۶۰ دانش آموز دختر انتخاب (دو کلاس) و به طور تصادفی در دو گروه آزمایش (۳۰ نفر) و گواه (۳۰ نفر) جایگزین شدند. روش پژوهش آزمایشی با طرح پیش آزمون - پس آزمون با گروه کنترل بود. ابزار اندازه گیری شامل پرسشنامه هویت نقش جنسیتی در فرهنگ های مختلف شرتزر و همکاران (۲۰۰۸)، مقیاس دانش و نگرش جنسی فرج نیا و همکاران (۱۳۹۳) بود. آزمودنی های گروه آزمایش ۸ جلسه ۹۰ دقیقه ای، برنامه آموزشی تربیت جنسی را دریافت کردند و گروه کنترل تحت هیچ مداخله ای قرار نگرفت. داده ها با استفاده از تحلیل کواریانس چندمتغیره و یک راهه انجام گرفت. نتایج حاکی از افزایش معنی دار میانگین آگاهی جنسی و هویت جنسی در گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل در مرحله پس آزمون بود ($p \leq 0.001$). براین اساس برنامه آموزش تربیت جنسی بر دانش جنسی و هویت جنسی دانش آموزان دختر کارآمد بوده است.

کلیدواژگان: آموزش تربیت جنسی، دانش جنسی، هویت جنسی

مقدمه

نوجوانان در فرایند حرکت به سوی استقلال و بزرگسالی، تمایل فزاینده‌ای به تجربه و آزمون محدودیت‌ها دارند که از جمله آن‌ها تجربه انجام رفتارهای پرخطری است که ممکن است پیامدهای ناگواری را برای آن‌ها به همراه داشته باشد (Deborah & Karlaprieto, 2021). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که نوجوانان در سنین 13 تا 17 سالگی گزارش‌هایی از تجارب ارتباط و دوستی با جنس مخالف را داشته‌اند و این آمار اهمیت آگاهی نوجوانان از دانش مناسب در مورد امور عاطفی را افزایش می‌دهد (Quinn & Lewin, 2019). آموزش تربیت جنسی (educational sexual training) و تعاملات دوستانه با نوجوانان در شکل‌گیری نگرش اخلاقی صحیح در آنان بسیار مؤثر است. این در حالی است که بسیاری از والدین به دلیل تابوهای فرهنگی، بهترین راه برای پیشگیری از بداخلاقی جنسی فرزندانشان را نادیده گرفتن کامل نیاز آن‌ها و عدم ارائه اطلاعات جنسی می‌دانند (Siva & et al., 2021).

تربیت جنسی شامل کلیه‌ی اطلاعاتی است که از ابتدای زندگی در جهت رشد متعادل و مناسب‌گریزه جنسی به فرد ارائه می‌شود. آموزش جنسی مجموعه‌ای از آموزش‌ها و ایجاد موقعیت‌ها و زمینه‌سازی‌هایی است که فرد را با هدایت و تعدیل‌گریزه آشنا می‌کند و با فراهم کردن زمینه‌های رشد شخصیت اجتماعی، اخلاقی و فرهنگی او را از انحراف و لغزش جنسی محافظت می‌کند. آموزش جنسی اشاره به تعلیم اطلاعات مربوط به سلامت و بهداشت جنسی، رفتارهای جنسی و اثرات آن‌ها بر سلامت جنسی فرد دارد که ممکن است توسط معلمان مدارس یا کلاس‌های آموزشی مرتبط تعلیم داده شود که البته این آموزش‌ها با فرهنگ، ارزش‌ها، سن و تجربه جنسی شرکت‌کنندگان متناسب است (Rabinson & et al., 2017). تربیت جنسی با هدف به‌کارگیری شیوه‌هایی برای ایجاد صفات و رفتارهای جنسی سالم و زدودن صفات و رفتارهای جنسی ناشایست در افراد انجام می‌شود (Amin & et al., 2018). از سویی در اندیشه اسلامی، کمال و سعادت حقیقی، همان قرب الهی است، در نتیجه در تعریف تربیت جنسی، به‌عنوان ساحتی از تربیت اسلامی، غایت تربیت اسلامی لحاظ می‌شود و تربیت جنسی در الگوی اسلامی عبارت است از: فرایند فراهم کردن زمینه‌ها و عوامل مربوط به‌گریزه جنسی به‌طوری که فرد بتواند از این نیروها برای رسیدن به سعادت خودش بهره‌مند شود و به‌وسیله آن‌ها موجبات رشد و کمال نهایی خود را فراهم سازد (Fayaz & Khazri, 2015).

از جمله عواملی که شروع مشکلات جنسی نوجوانان را تسریع می‌بخشد، آموزش جنسی نادرست یا عدم راهنمایی نوجوانان توسط معلمان و خانواده، نفوذ همسالان، پوشش نادرست، سهل‌انگاری خانواده از تربیت جنسی درست و تقلید از پیشینیان در این امر، فقر و ناتوانی والدین در برآورده کردن نیاز نوجوانان، عدم آموزش مناسب، تأثیر رسانه‌ها و آزار جنسی می‌باشد (Deborah & Karlaprieto, 2021). به‌این ترتیب برخورداری از مجموعه‌ای از اطلاعات و دانش جنسی (sexual knowledge) صحیح در دوره نوجوانی بسیار ضروری است، یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد تربیت جنسی بر ارتقاء دانش جنسی تأثیر گذار است (Yazdani & Sohrabi Shaghati, 2018, Sommart & Sota, 2013). معمولاً نوجوانان از دو منبع، دانش جنسی خود را دریافت می‌کنند. اولین منبع، منابع غیررسمی شامل همسالان، والدین و سایر اعضای خانواده و دومین منبع رسمی مانند مدارس و مراکز آموزشی است (Hall & et al., 2012). فرزندان با مشاهده‌ی رفتارهای مرتبط با نقش و جنسیت والدین و تقلید از رفتارهای مشاهده‌شده و هم‌چنین از طریق ارتباط با همسالان خزانه رفتارهای جنسی خود را گسترش می‌دهند. به‌این ترتیب دانش و نحوه عملکرد والدین در شکل‌گیری رفتارهای جنسی فرزندان نقش مهمی دارد، افزایش دانش جنسی نوجوانان را از بسیاری خطرات محفوظ نگه‌داشته و احتمال مرگومیر ناشی از سقط جنین، عفونت‌های مقاربتی و بارداری‌های پرخطر را کاهش می‌دهد (Josephes, 2015).

اگرچه افزایش دانش جنسی از طریق همسالان به افزایش اعتمادبه‌نفس نوجوانان کمک می‌کند (Tarafder, 2014)، اما والدین و خصوصاً مادران به دلیل قرابت و هم‌نشینی بیشتر در افزایش دانش جنسی و سلامت فرزندان نقش بیشتری به عهده‌دارند. نتایج پژوهش‌های انجام‌شده بر تأثیر مثبت آغاز آموزش‌های مفاهیم جنسی در روابط اجتماعی از سنین ابتدای کودکی تأکید دارد. والدین در انتقال دانش صحیح و پیشگیری از انتقال اطلاعات نادرست

به فرزندان نقش به سزایی بر عهده‌دارند (Pop & Ruso, 2015). علاوه بر نقش مؤثر والدین در آموزش فرزندان، اطلاعاتی که برنامه‌های آموزش بهداشتی رسمی مدارس در اختیار دانش آموزان قرار می‌دهد از غنای بیشتری برخوردار است (Deborah & Karlaprieto, 2021). معلمان با در اختیار گذاشتن اطلاعات دقیق و علمی به خانواده‌ها و نوجوانان، در هدایت صحیح مسیر آموزش مفاهیم جنسی نقش مهمی ایفا می‌نمایند (Tarafder, 2014). اتخاذ رویکرد مثبت جنسی که در آن نوجوانان بدون احساس ترس و شرم اطلاعات جنسی موردنیاز و متناسب با رشد خود را دریافت می‌کنند، موجب می‌شود نوجوانان کمتر به فعالیت‌های جنسی پنهانی و عواقب این رفتارها گرفتار شوند (Lyu, Shen & Hesketh, 2020). (بسیاری از والدین به دلایل مختلفی از نحوه انجام آموزش‌های جنسی آگاه نیستند، در حالی که آغاز آموزش‌ها علاوه بر مراقبت از کودکان، با تقویت مثبت جنسیت و پذیرش هویت جنسی در فرزندان همراه خواهد بود. و تربیت جنسی بر شکل‌گیری هویت جنسی سالم مؤثر است (Sommart & Sota, 2013). هویت جنسی در مسیر اجتماعی شدن و تعامل با سایر افراد به‌مرور شکل می‌گیرد (Gholipoor & Valadinia, 2021). والدین با فراهم نمودن محیطی که در آن جنبه‌های جنسیتی فرزندان در نظر گرفته می‌شود، می‌توانند به ارتقاء دانش و هویت جنسی فرزندان کمک می‌کنند و با ایجاد شناخت و پذیرش در مورد خود و بدنشان، ضمن تشویق خود مراقبتی و مدیریت ریسک، به مفهوم‌سازی جنسیت بپردازند و بر جنبه‌های مثبت هر جنس با ارتقاء سطح پذیرش جنسیت، آن‌ها را با بیماری‌ها و خطرات احتمالی هم‌چنین جنبه‌های عاطفی و شناختی آشنا نمایند (Harden, 2014).

عوامل گوناگونی هم‌چون کم شدن سن بلوغ، بالا رفتن سن از دواج، گسترش دستاوردهای آموزشی، دسترسی به رسانه‌های بین‌المللی و تغییر در ارزش‌های فرهنگی جوانان از دواج‌نکرده، همگی نوجوانان را در معرض ایده‌ها و افکاری قرار می‌دهد که بر روی زندگی باروری و جنسی آن‌ها مؤثر است (Villaread, 2015). یافته‌های نشان داد دریافت آموزش‌های جنسی بر فهم و توصیف نوجوانان در مورد مسائل جنسی، تجارب بهداشتی باروری و عملکرد افراد در این زمینه مؤثر است. رفتارهای پرخطر می‌توانند بهداشت باروری نوجوان را تهدید کنند و آنان را در معرض تماس‌های حفاظت نشده و پرخطر، تبعیض، حاملگی ناخواسته و سقط‌های نامطمئن قرار دهد (Ngabaza & Shefer, 2019). برخورداری از دانش و باورهای جنسی صحیح نوجوان در دوران تأهل پیش رو نیز، در افزایش علاقه بین زوجین، بهبود کیفیت زندگی زناشویی و افزایش رضایت از زندگی مؤثر خواهد بود و به دوام و بقاء پیوند از دواج کمک می‌کند (Lyu & et al., 2020). برخی پژوهش‌ها بر ارتباط بین اختلال هویت جنسی و تقویت رفتارهای متضاد با جنسیت خود تأکید می‌کنند، هنگامی که رفتارهای متضاد با جنسیت کودکان و نوجوانان، توسط خانواده تقویت شود احتمال شکل‌گیری هویت کسب‌شده و هم‌چنین علائم اختلال در هویت جنسی بیشتر می‌شود (Allen & et, 2016). از سویی دیگر برنامه آموزش تربیت و هویت جنسی با افزایش دانش و نگرش جنسی والدین (Mohamad Karimi & Mirshojaei, 2021)، موجب گسترش شناخت والدین از فرزندان خود و بهبود روابط آن‌ها با یک‌دیگر شده (Keshavarz & Zarei, 2017) و همانندسازی بیشتر با والد هم‌جنس و هویت‌سازی بهتر در نوجوانان (Yazdani & Sohrabi Shaghati, 2018) و نیز به افزایش احساس کفایت در والدین (Rashid & Hosseins Asl Mozarlo, 2018) کمک می‌کند. هم‌چنین برنامه‌های جامع آموزش تربیت جنسی تأثیر مثبتی در به تأخیر انداختن آغاز رفتار جنسی، کاهش تعداد شریکان جنسی جدید در آینده و کاهش وقوع کنجکاوی‌های جنسی غیر محافظت‌شده در کودکان و نوجوانان می‌شود (Allen & et al., 2016). نتایج پژوهشی نشان داد که مداخله‌های آموزشی عاملی مؤثر در شکل‌گیری هویت جنسی دانش و نگرش جنسی دانش آموزان است (Sommart & Sota, 2013).

با توجه به مطالب ذکر شده و نقش مهم برخورداری از دانش جنسی صحیح و هویت جنسی سالم در سلامت جسمی و روانی نوجوانان، هدف پژوهش حاضر، تعیین کارآمدی آموزش تربیت جنسی بر دانش جنسی و هویت جنسی دانش آموزان دختر متوسطه اول شهر اندیمشک است.

روش پژوهش

طرح پژوهش، جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

روش پژوهش حاضر آزمایشی از نوع پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل است. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان دختر دوره متوسطه اول شهرستان اندیمشک بود. روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای بود. برای انجام نمونه‌گیری ابتدا از بین نواحی آموزشی شهر اندیمشک، به صورت تصادفی ناحیه یک انتخاب گردید، در این ناحیه ۱۱ مدرسه دوره متوسطه دخترانه وجود داشت که به صورت تصادفی مدرسه رضوان انتخاب شد و سپس از میان ۱۲ کلاس این مدرسه، دانش آموزان ۲ کلاس انتخاب شدند. در نهایت نمونه آماری شامل ۶۰ نفر بود که به صورت تصادفی در گروه آزمایش (۳۰ نفر) و در گروه کنترل (۳۰ نفر) جایگزین شدند.

روش اجرا

در ابتدا پس از کسب مجوزهای لازم و هماهنگی بین دانشگاه پیام نور اندیمشک و آموزش و پرورش این شهر، بر اساس نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از میان نواحی آموزشی یک ناحیه و سپس از میان ۱۱ مدرسه این ناحیه یک مدرسه انتخاب شد. با در نظر گرفتن ملاحظات اخلاقی، پس از بیان هدف و مراحل بعدی پژوهش، از دانش آموزان ۲ کلاس مدرسه انتخاب شده خواسته شد که به پرسشنامه‌های پژوهش پاسخ دهند. در نهایت از میان پرسشنامه‌های غیرمخدوش که نمرات پایینی در دانش جنسی و هویت جنسی کسب کرده بودند، ۶۰ نفر انتخاب و سپس دانش آموزان به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش و گواه گمارش شدند. برای گروه آزمایش به صورت هفتگی ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای آموزش تربیت جنسی منطبق با پروتکل فرهنگ یافته تربیت جنسی (Hosseini, 2020)، اجرا شد. پس از اتمام مداخله آموزشی، باهدف جمع‌آوری داده‌ها در مرحله پس‌آزمون، پرسشنامه‌های پژوهش توزیع و جمع‌آوری شد.

ابزار سنجش

مقیاس دانش و نگرش جنسی (Sexual Knowledge and Attitude Scale): این مقیاس توسط (Farajniya & et al. 2014) در ایران ساخته و مورد استفاده قرار گرفته است. این مقیاس دارای ۲۰ ماده است که در ۲ مؤلفه دانش جنسی و نگرش جنسی طبقه‌بندی می‌شوند. روش پاسخ‌دهی در این مقیاس به صورت ۵ درجه‌ای درجه‌بندی لیکرت (۱ از نمره ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۵ (کاملاً موافقم) نمره گذاری شده است. دامنه نمرات این مقیاس بین ۲۰ الی ۱۰۰ می‌باشد؛ که نمرات بالاتر نشان دهنده دانش و نگرش بالاتر جنسی آزمودنی است. پایایی مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۷ بوده است. در پژوهش حاضر برای ارزیابی پایایی مقیاس از روش آلفای کرونباخ استفاده شد و ضریب آلفای برابر با ۰/۸۱ برای آن به دست آمد.

پرسشنامه هویت جنسیتی در فرهنگ‌های مختلف (Questionnaire Of Sexual Identity In Different Cultures): این پرسشنامه توسط Schertzer & et al. (2008) ساخته شد که از ۱۶ گویه و ۲ خرده مقیاس خصوصیت‌های مردانه (۸ سوال) و خصوصیت‌های زنانه (۸ سوال) تشکیل شده است و به منظور بررسی هویت نقش جنسیتی در فرهنگ‌های مختلف استفاده می‌شود. نمره‌گذاری پرسشنامه به صورت طیف لیکرت ۷ درجه‌ای از هرگز تا همیشه است، برای گزینه هرگز نمره یک و برای گزینه همیشه نمره هفت در نظر گرفته می‌شود. آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۷۷ به دست آمده که حاکی از پایایی مطلوب این ابزار است. هم‌چنین روایی پرسشنامه برابر با ۰/۸۶ بود که نشان می‌دهد ابزار مورد استفاده از روایی مناسبی برخوردار است. در پژوهش حاضر نیز برای ارزیابی پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد و ضریب آلفای برابر با ۰/۷۹ برای آن به دست آمد.

به منظور معرفی و اجرای برنامه آموزش تربیت جنسی از پروتکل فرهنگ یافته تربیت جنسی (Hosseini Rošta-mie, 2019) که برای اجرا در هشت جلسه‌ی ۹۰ دقیقه‌ای تنظیم شده است استفاده شد. آموزش مطابق جدول ۱، شامل محتوای جلسات، برگزار شد.

Table 1.

Description of the Educational Package of Sexual Training Based on Iranian Culture of Hosseini Rostamie (2019) & treatment sessions

جلسه	محتوای جلسات
جلسه اول	۱- معارفه اعضا به یکدیگر و بیان قواعد گروه (از جمله رازداری، احترام و...)، ۲- ضرورت و اهمیت آموزش و بیان اهداف در تربیت جنسی، معرفی سر فصل‌ها، ۳- معرفی دوران بلوغ.
جلسه دوم	۱- ارزش‌ها و تعارض نیازها در برابر ارزش‌ها، ۲- انواع ارتباط و مرزها، ۳- مسئولیت- پذیری متقابل در هر رابطه، دوستی، ۴- معیارهای انتخاب دوست.
جلسه سوم	۱- روابط دختر و پسر، (ملاک‌های انتخاب دوست و هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی، آشنایی کوتاه مدت)، ۲- انواع مهارت‌های فردی و زندگی و اجتماعی در تربیت جنسی شامل: مهارت خودآگاهی و خودشناسی، حرمت خود، مهارت مقابله با تنیدگی، مهارت ارتباط مؤثر، مهارت تصمیم‌گیری و حل مسئله در انتخاب رابطه‌ها و رفتارهای جنسی، مدیریت هیجان‌ها.
جلسه چهارم	۱- انواع سوءاستفاده جنسی، خشونت جنسی و احساس‌های مربوط به آن مانند: احساس گناه و خجالت، قربانی و...، ۲- معرفی نشانه‌های فرد سوذجو در رابطه و تفکر نقاد، رویه‌ای پیشگیری در محیط‌های پرخطر، ۳- اقدامات بعد حادثه، ۴- آموزش هوش هیجانی و تفکر خلاق، روش‌های کمک گرفتن و منابع یاری‌رسان، فشارهای گروه همسالان، مهارت‌های اجتماعی نه گفتن، تفکر انتقادی و ابراز وجود.
جلسه پنجم	۱- تمایلات و رفتارهای جنسی و خویش‌داری جنسی، تمایلات و رفتارهای جنسی سالم، دیدگاه‌های پزشکی، روان‌شناسی و دینی در مورد رفتار جنسی مشترک، ۲- ارزش‌های فرهنگی و اخلاقی شخصی و خانوادگی در رفتارهای جنسی (دختر و پسر)، ۳- آموزش هویت جنسی.
جلسه ششم	۱- عوامل فشارزای جنسی، کنجکاوی و خیال‌پردازی جنسی، ۲- مهارت‌های خویش‌داری جنسی، مهارت‌های تاب‌آوری، افراد در معرض خطر.
جلسه هفتم	۱- آموزش بهداشت و سلامت در تربیت جنسی، ۲- معرفی ابعاد سلامت جسمی، روانی بهداشت و سلامت جنسی، سلامت تولیدمثل، بهداشت فردی و سبک زندگی سالم و خودمراقبتی و تغذیه، بهداشت قاعدگی، سلامت روانی، نهادهای یاری‌رسان، ملاک‌های سلامت روان، ۳- معرفی علائم هشداردهنده دوره نوجوانی در سلامت روان، راهکارهای سازش با تنیدگی، رفتارهای پرخطر جنسی، بیماری‌های آمیزشی، ۴- آموزش روش‌های پیشگیری از بیماری‌های آمیزشی، پیشگیری از بارداری، سقط جنین، شخصی‌سازی خطرات، عوارض عاطفی، روانی، جسمی و اجتماعی عدم رعایت بهداشت جنسی، درمان مشکلات جنسی، احکام دینی.
جلسه هشتم	۱- معرفی هنجارهای فرهنگی، اجتماعی در ارتباط با جنسیت، ساختار اجتماعی جنسیت، مناسبات اجتماعی و مذهب، گوناگونی، مسئولیت اجتماعی و اخلاقی جنسی، نقش جنسی، کلیشه‌های جنسی، قانون و مناسبات جنسی، ۲- آموزش مدیریت رسانه در مورد مسائل جنسی، آثار تلویزیون و ماهواره، اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، روش‌های تشخیص منابع امن و ناامن در اینترنت و تفکر نقاد، کنجکاوی پرخطر، روابط و حریم خصوصی در شبکه‌های اجتماعی، خطرها و مشکلات در شبکه‌های مجازی، بازی رایانه‌ای و اعتیاد اینترنتی- احکام دینی. ۳- بازنگری مزایای ادامه و پیگیری آموزش و ارائه پاسخ مناسب از طرف والدین به پرسش‌ها و کنجکاوی‌های نوجوانان، ۴- مرور و جمع‌بندی، یکپارچه سازی طرح و ایجاد یک طرح کامل از جلسات آموزشی.

یافته‌ها

با توجه به ماهیت پژوهش، سطح اندازه‌گیری متغیرها و فرضیه‌های پژوهش و در نظر گرفتن پیش‌فرض‌های موردنیاز برای روش آماری از آماره‌های توصیفی (از جمله میانگین، انحراف معیار و...) و استنباطی (تحلیل کواریانس چندمتغیری و تک متغیری استفاده و تحلیل شد.

نتایج یافته‌های توصیفی پژوهش شامل شاخص‌های آماری میانگین، انحراف معیار برای کلیه متغیرها در جدول ۲ نشان داده شده است.

Table 2.

Mean and standard deviation in pre-test and post-test of sexual knowledge and gender identity in experimental and control groups

Variable	Group	Pretest		Posttest	
		M	S	M	S
sexual knowledge	Experimental	52.71	5.36	68.89	6.07
	Control	51.39	4.70	52.64	5.73
gender identity	Experimental	54.80	5.19	71.83	6.49
	Control	55.14	5.86	56.39	6.17

همان‌طور که نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد در متغیر دانش جنسی در مرحله پیش‌آزمون میانگین و انحراف معیار هر یک از گروه‌ها به ترتیب گروه آزمایش ۵۲/۷۱ و ۵/۳۶، گروه گواه ۵۱/۳۹ و ۴/۷۰، در مرحله پس‌آزمون میانگین و انحراف معیار، گروه آزمایش ۶۸/۸۹ و ۶/۰۷، گروه گواه ۵۲/۶۴ و ۵/۷۳ و در متغیر هویت جنسی مرحله پیش‌آزمون، میانگین و انحراف معیار به ترتیب گروه آزمایش ۵۴/۸۰ و ۵/۱۹، گروه گواه ۵۵/۱۴ و ۵/۸۶، در مرحله پس‌آزمون میانگین و انحراف معیار، گروه آزمایش ۷۱/۸۳ و ۶/۴۹، گروه گواه ۵۶/۳۹ و ۶/۱۷ است.

بررسی فرضیه‌های پژوهش

به‌منظور آزمون فرضیه پژوهش، ابتدا پیش‌فرض‌های اجرای تحلیل واریانس چند متغیری بررسی شد که در ادامه نتایج آن گزارش شده است.

Table 3.

The results of Levin's test regarding the assumption of equal variances of the scores of the research variables in the experimental and control groups

Variable	F	Df ₁	Df ₂	P
Sexual knowledge	0.41	2	28	0.48
Gender identity	0.36	2	28	0.33

همان گونه که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، پیش فرض تساوی واریانس‌های نمره‌ها در دو گروه آزمایش و گواه تأیید شد.

Table 4.

The results of the test of the assumption of homogeneity of the regression slopes of the research variables

Variable	Source of changes	F	P
sexual knowledge	Interaction	1.42	0.291
gender identity	Pre-test group	0.94	0.386

مطابق با جدول ۴، مقدار F تعامل برای کلیه متغیرهای پژوهش معنی دار نیست. بنابراین، مفروضه همگنی رگرسیون تأیید شد.

Table 5.

The results of multivariate analysis of covariance (MANCOVA) on the mean scores of the post-test of gender identity and gender knowledge of the experimental and control groups with pre-test control

Test	Value	F	df	Df Error	Significance Level	Power of a test	Eta
Pills trace	0.653	47.68	2	28	0.001	1.00	0.58
Wilks Lambada	0.217	47.68	2	28	0.001	1.00	0.58
Hoteling,s trace	6.43	47.68	2	28	0.001	1.00	0.58
Roye largest root	5.26	47.68	2	28	0.001	1.00	0.58

همان طوری که در جدول ۵ نشان داده شده است با کنترل پیش‌آزمون سطوح معنی‌داری همه آزمون‌ها، بیان‌گر آن هستند که بین گروه‌های آزمایش و گواه حداقل از لحاظ متغیرهای وابسته (دانش جنسی و هویت جنسی) تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p > 0.001$ و $F = 47.68$) و با توجه به اثر محاسبه شده حدود ۵۸ درصد از کل واریانس‌های گروه آزمایش و گواه ناشی از اثر متغیر مستقل است. به عبارت دیگر، تأثیر برنامه آموزش تربیت جنسی با توجه به میانگین دانش جنسی در نوجوانان گروه آزمایش در پس‌آزمون نسبت به میانگین نوجوانان گروه گواه، موجب ارتقای دانش جنسی و هویت جنسی گروه آزمایش شده است. برای پی بردن به این نکته که از لحاظ کدام متغیر بین دو گروه تفاوت وجود دارد، تحلیل کواریانس یک‌راهه در متن مانکوا انجام گرفت که نتایج حاصل در جدول ۶ ارائه شده است.

Table 6.

The results of one-way analysis (ANCOVA) of covariance in the context of (MANCOVA) on the variables of posttest of the research

Variables	SS	Df	MS	F	P	Effect Size	Power of a test
sexual knowledge	1731.46	2	1731.46	20.61	0.001	0.571	1.00
gender identity	3374.39	2	3374.39	23.37	0.001	0.637	1.00

همان طوری که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، مقدار F به ترتیب برای دانش جنسی و هویت جنسی ۲۰/۶۱ و ۲۳/۳۷ به دست آمده است که در سطح $p < 0.001$ معنی دار است. هم‌چنین مشاهده می‌شود که کم‌ترین اثر مربوط به دانش جنسی دختران دانش‌آموز (۰/۵۷۱) است و ۵۷ درصد از کل واریانس‌های گروه آزمایش و کنترل در متغیر دانش جنسی دختران دانش‌آموز ناشی از اثر متغیر مستقل است و بیشترین اندازه اثر مربوط به متغیر هویت جنسی (۰/۶۳۷) است که نشان می‌دهد ۶۳ درصد از کل واریانس‌های گروه آزمایش و کنترل در متغیر هویت جنسی ناشی از اثر متغیر مستقل (آموزش تربیت جنسی) است.

بحث و نتیجه‌گیری

طبق یافته‌های به‌دست‌آمده برنامه آموزش تربیت جنسی بر دانش جنسی و هویت جنسی دانش‌آموزان دختر شهر اندیمشک تأثیر داشته است. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های (Sommart & Sota (2013), Keshavarz & (2016), Allen & et al. (2017), Zarei هم‌سو بود. در تبیین این یافته می‌توان گزارش نمود که تربیت جنسی کودکان از دغدغه‌های اصلی و مهم والدین و مربیان است. رفتار اشتباه مربیان و والدین در این زمینه، پیامدهای جبران‌ناپذیری را بر روح و ذهن کودکان باقی می‌گذارد به‌گونه‌ای که آثار آن در سنین نوجوانی و بزرگسالی بر زندگی و روند فعالیت و تشکیل خانواده اثرگذار است. بی‌اطلاعی و سهل‌انگاری والدین و مربیان درباره مسائل جنسی و تربیت جنسی، سبب می‌شود تا کودکان و نوجوانان اطلاعات جنسی درست و مناسب با مراحل رشدی خود را در دسترس نداشته باشند و این موجب بروز مشکلات فراوانی می‌شوند. چنانچه تربیت جنسی مورد غفلت قرار گیرد، احتمالاً هویت جنسی کودک دچار مشکل شده و اختلال‌های شایع جنسی افراد را تهدید خواهد کرد. در چنین شرایطی ممکن است ذهنیت فرد از جنسیت خویش با اندام جنسی او در زمان تولد متفاوت شود و با توجه به این که سلامت جنسی یکی از ارکان سلامت روانی افراد است، در صورت بروز اختلال، دیگر جنبه‌های زندگی روانی و ارتباطی را نیز تحت تأثیر قرار داده و آن‌ها را دچار مشکل کند. پژوهش‌های مختلفی نشان داده که آموزش تربیت جنسی بر هویت جنسی تأثیر داشته است (Yazdani & Sohrabi Shaghati, 2018). شکل‌گیری هویت جنسی، فرایند طولانی و گسترده‌ای است که در طی دوران زندگی و حتی تا دوران میان‌سالی در حال تحول است ولی اطلاعات فرد به‌خصوص در دوره‌ی نوجوانی و قبل از نوجوانی بر سرعت و کیفیت این شکل‌گیری بسیار مؤثر است و آموزش‌های غیرمستقیم و مستقیم نقشی اساسی در شکل‌گیری هویت جنسی دارد. عدم توجه به توسعه هویت جنسی با استفاده از آموزش مستقیم باعث خسارت‌هایی در سطح تعاملات اجتماعی و به‌ویژه در کودکان و نوجوانان می‌شود. هم‌چنین آموزش تربیت جنسی صحیح، مستمر و متناسب با سن، موجب می‌شود افراد با تفاوت‌های فیزیولوژیکی و شخصیتی هردو آگاه شده، با عضوهای مختلف بدن آشنا شوند و اندام‌های خصوصی بدن را همراه با نام صحیح آن‌ها یاد بگیرند. پاسخ به کنجکاوی کودکان در مورد موضوعاتی مانند تفاوت‌های دو جنس، چگونگی پیدایش خودشان و غیره از مسیر تربیت جنسی امکان‌پذیر است. ناآگاهی و ناتوانی در یافتن پاسخ به سؤالات باعث می‌شود تا آن‌ها در زمینه مسائل جنسی دچار سردرگمی شده و یا از منابع نادرست به جمع‌آوری اطلاعات بپردازند. لذا

تربیت جنسی شیوه پیشگیرانه‌ای است که برای ایمن نگه‌داشتن کودک مطرح می‌شود. یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد مداخله‌های آموزشی عاملی مؤثر در شکل‌گیری دانش جنسی و هویت جنسی دانش‌آموزان است که با افزایش شناخت والدین از نوجوانان به بهبود روابط و افزایش سلامت جسمی و روانی آنان کمک می‌کند.

سهم نویسندگان: دکتر برزو امیرپور: طراحی چارچوب کلی، تحلیل مطالب و ویرایش مقاله. دکتر مرضیه مشعل پورفرد: طراحی کلی مقاله، ایده پردازی و ویرایش و نویسنده مسئول. فریبا ادیب: طراحی کلی مقاله و ویرایش مقاله. همه نویسندگان نسخه نهایی را بررسی و تأیید کردند.

سپاسگزاری: نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از اداره آموزش و پرورش اندیشمک و مخصوصاً دانش‌آموزان گرامی که در جلسات حضور منظم و صبورانه‌ای داشتند صمیمانه قدردانی به عمل آورند.

تعارض منافع: نویسندگان اعلام می‌دارند که این مقاله هیچ گونه تعارض منافی ندارد.

منابع مالی: این مقاله هیچ گونه حمایت مالی دریافت نکرده است.

References

- Allen, B., Timmer, S. G., & Urquiza, A. J. (2016). Parent–Child Interaction Therapy for sexual concerns of maltreated children: A preliminary investigation. *Child Abuse & Neglect*, 56(1), 80-88. DOI: [10.1016/j.chiabu.2016.04.008](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.04.008)
- Amini, M., Tamnai Far, M. R., & Pashaei, R. (2018). Examining the necessity of existence and paying attention to sex education in the secondary school curriculum from the point of view of teachers and students. *Scientific Research Journal of the Iranian Curriculum Studies Association*, 1(1), 170-202. [Persian] URL: <https://faculty.kashanu.ac.ir/amini/en/articlesInPublications/6543/examining-the-necessity-of-existence-and-how-to-attention-to-sexual-education-in-secondary-school-curriculum-from-the-viewpoints-of-teachers-and-students>.
- Deborah, T. E., & Karlaprieto, K. B. (2021). The perception of parents of high school students about adolescent sexual and reproductive needs in Nigeria: A qualitative study p r a c t i c e . *Public Health in Practice*, 2(1), 1-7. DOI: [10.1016/j.puhip.2021.100080](https://doi.org/10.1016/j.puhip.2021.100080)
- Farajnia, S., Hosseinian, S., Shahidi, Sh., & Sadeghi, M. (2013). Preparing and evaluating the psychometric properties of the sexual performance scale. *Practical advice*, 1(7), 85-102. [Persian] DOI: [10.22055/JAC.2014.12563](https://doi.org/10.22055/JAC.2014.12563)
- Fayaz, E., & Khazri, F. (2015). Investigating the identity of Iranian Muslim women from among gender concepts. *Anthropological researches of Iran*, 1(5), 93-106. [Persian] DOI: [10.22059/IJAR.2015.58752](https://doi.org/10.22059/IJAR.2015.58752)
- Gholipoor, S., & Valadina, Z. (2021). Lived Experience of Transsexual People in Kermanshah. *Journal of Social Problems of Iran*, 12(1), 45-65. [Persian] DOI: [10.22059/ijsp.2021.84966](https://doi.org/10.22059/ijsp.2021.84966)
- Robinson, K. H., Elizabeth Smith, E., & Davies. C. (2017). Responsibilities, tensions and ways

- forward: parents' perspectives on children's sexuality education. *Sex Educ*, 17(3), 333–47. Doi:10.1080/14681811.2017.13019
- Hall, K. S., Moreau, C., & Trussell, J. (2012). Associations between sexual and reproductive health communication and health service use among U.S. adolescent women. *Perspectives on Sexual & Reproductive Health*, 44(1), 6-12. DOI: 10.1363/4400612
- Harden, K. P. (2014). A sex-positive framework for research on adolescent sexuality. *Perspectives on Psychological Science*, 9(5), 455-469. DOI: 10.1177/1745691614535934
- Hosseini Rostamie, S. K. (2019). *Sexual and emotional education*. Tehran: Naghme No Andish Publications. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/11614849/%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D8%A2%D8%AE-%D8%AC%D9%88%D9%86-%DA%A9%D9%87-%D9%85%D9%86>
- Josephs, L. (2015). How children learn about sex: A cross-species and cross-cultural analysis. *Archives of sexual behavior*, 44(4), 1059-1069. URL: <https://psycnet.apa.org/record/2015-07681-001>
- Keshavarz, M., & Zarei, O. (2017). *Teaching sex education and gender identity to children and teenagers. The sixth national conference of modern studies and research in the field of educational sciences, Psychology and Counseling in Iran*, Tehran. [Persian] URL: <https://civilica.com/doc/854285/>
- Lyu, J., Shen., & Hesketh, T. (2020). Sexual knowledge, attitudes and behaviors among undergraduate students in China-Implications for Sex Education. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17, 1-16. DOI: 10.3390/ijerph17186716
- Mohammad Karimi, A., & Mirshujaei, Z. (2021). The effectiveness of sex education education on the knowledge, attitude and performance of parents. *New developments in psychology, educational sciences and education*, 4(39), 249-238. [Persian] URL: <http://ensani.ir/fa/article/467589/%D8%A7%D8%AB%D8%B1%D8%A8%D>
- Ngabaza, S., & Shefer, T. (2019). Sexuality education in South African schools: Deconstructing the dominant response to young people's sexualities in contemporary schooling contexts. *Sex Education*, 19(4), 422-435. DOI: 10.1080/14681811.2019.1602033
- Pop, M., & Rusu, A. (2015). The role of parents in shaping and improving the sexual health of children – Lines of developing parental sexuality education programmes. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 209(C), 395-401. DOI:10.1016/j.sbspro.2015.11.210
- Quinn, D. A., & Lewin, A. (2019). Family religiosity, parental monitoring, and emerging adults' sexual behavior. *Religions*, 10(2), 114-118. DOI: 10.3390/rel10020114
- Rashid, K., & Hosseins Asl Mozarlo, M. (2018). Studying the effect of sex education on increasing parents' sexual knowledge and their sense of sufficiency. *Journal of education and evaluation of educational sciences*, 10(37),153-143. [Persian] URL: <https://www.sid.ir/paper/183627/en>
- Schertzer, S., Laufer, D., Silvera, D., & McBride, J. B. A. (2008). Cross-cultural validation of a gender role identity scale in marketing. *International Marketing Review*, 25(3), 312-323. DOI: 10.1108/02651330810877234
- Siva, V. K., Queen. N. G., Shiny. C., & Jain. T. (2021). Knowledge, attitude and perception of sex

- education among school going adolescents in urban area of Chennai, Tamil Nadu. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(1), 259-264. DOI: [10.4103/jfmipc.jfmipc_1650_20](https://doi.org/10.4103/jfmipc.jfmipc_1650_20)
- Sommat, J., & Sota, C. (2013). The effectiveness of a school-based sexual health education program for junior high school students in Khon Kaen, Thailand. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 91(1), 208-214. DOI: [10.1016/j.sbspro.2013.08.419](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.08.419)
- Tarafder, T. (2014). Reproductive health beliefs and their consequences, a case study on rural indigenous women in Bangladesh. *Australasian Journal of Regional Studies*, 2(20), 351-374. URL: <https://search.informit.org/doi/abs/10.3316/ielapa.496149942297957>
- Yazdani, S., & Sohrabi Shaghatai, N. (2018). The effect of sex education on the sexual identity of children aged 7 to 11 in Shiraz city. *Practical consultation*, 8(2), 108-98. [Persian] DOI: [10.22055/JAC.2019.27863.1643](https://doi.org/10.22055/JAC.2019.27863.1643)